

Změny klimatu - její rizika a dopady

Jan Pretel

Český hydrometeorologický ústav

Forum mládeže: Klimatické změny - odpovědnost generací

Hotel Dorint Praha Don Giovanni

11.4.2007

Hlavní témata

- ✓ Klimatický systém, vývoj klimatu a historické změny
- ✓ Skleníkový efekt a jeho zesilování
- ✓ Pozorované změny a výhled do budoucnosti
- ✓ Rizika a dopady změny klimatu
- ✓ Cesty k řešení problému

Počasí a klima

➤ POČASÍ

= okamžitý (krátkodobý) stav atmosféry v daném místě

➤ KLIMA

= „průměrný“ (charakteristický) stav počasí daného místa

Klimatický systém

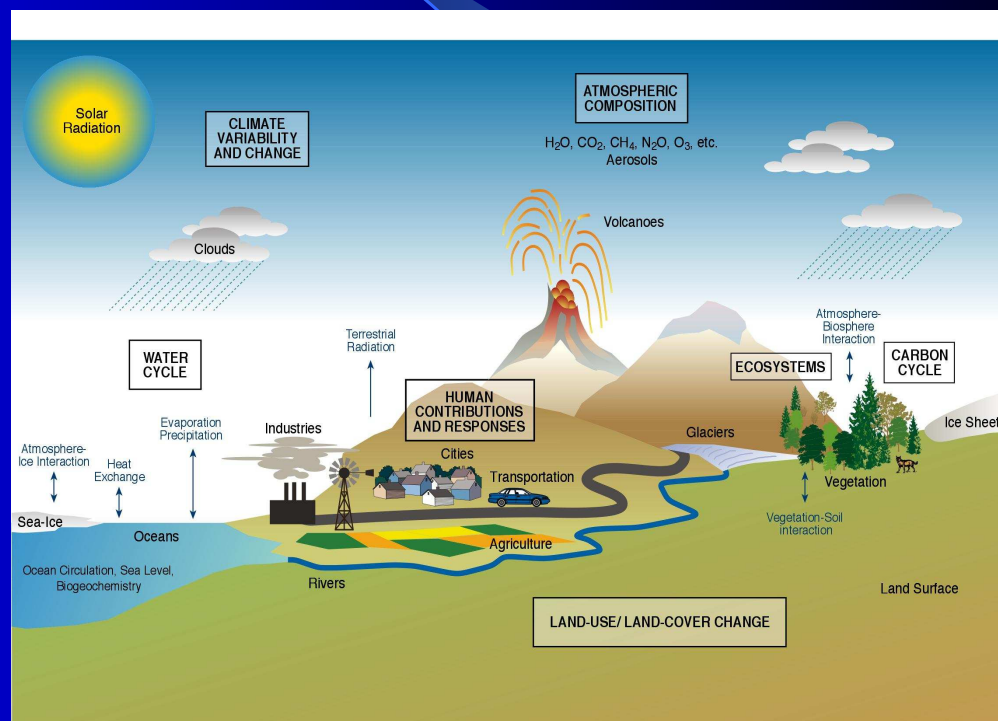
➤ fyzikální systém

- atmosféra
- oceán
- zemský povrch
- biosféra

➤ chemické vazby

➤ biologické změny

➤ zpětné vazby mezi složkami systému

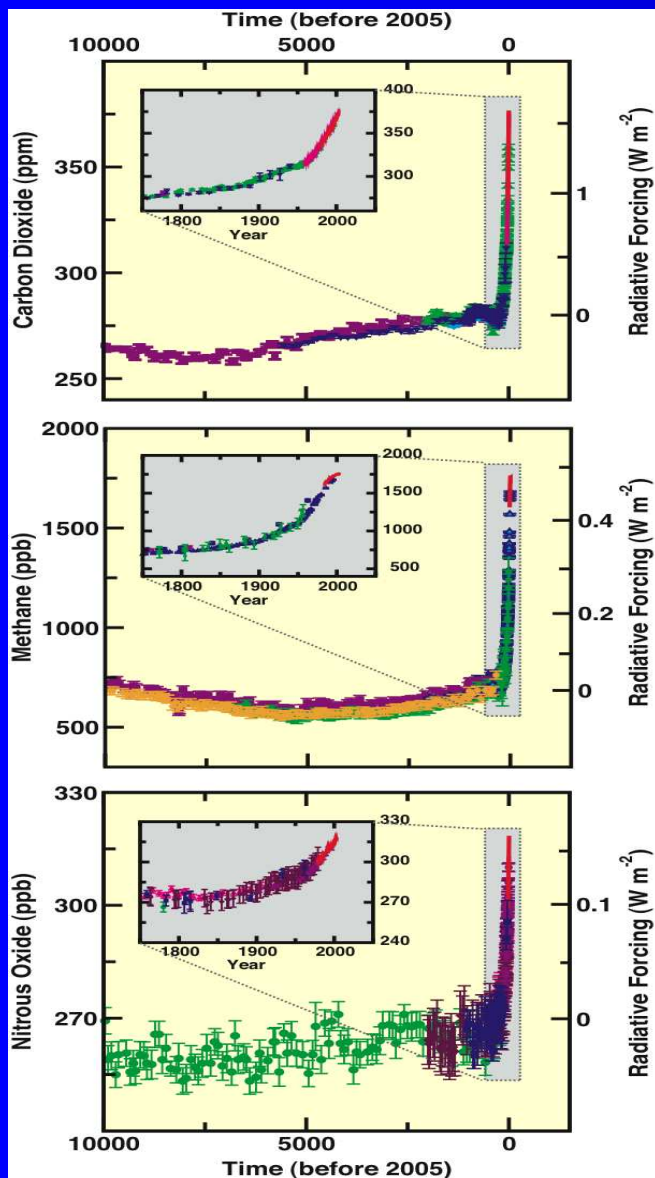

Proč se klima mění ?

- **extraterestrické vlivy**
  - sluneční záření, sluneční činnost, změny orbitální dráhy, sluneční vítr aj.
- **terestrické vlivy**
  - rozložení pevnin a oceánů, sopečná činnost, vegetační pokrývka
- **antropogenní změny (vliv člověka)**
  - nárůst emisí, uvolňování tepla, aj.

Zesilování skleníkového efektu

emise - (od 1990) **↑ 13%**

- akumulace v atmosféře
- dlouhé působení (jednotky až stovky let)
- dobré promíchávání
- téměř nezávislost na místě vzniku

⇒ globální aspekty

koncentrace (od ca 1750)

CO₂

↑ 35%

CH₄

↑ 140%

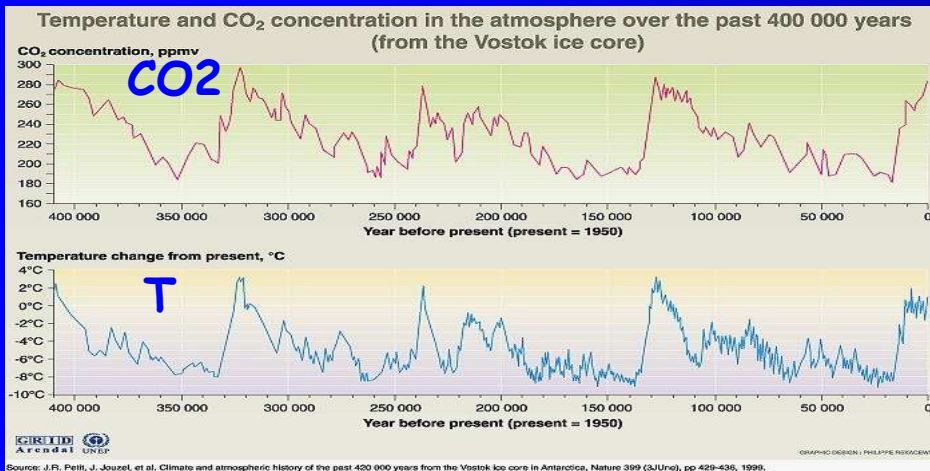
N₂O

↑ 18%

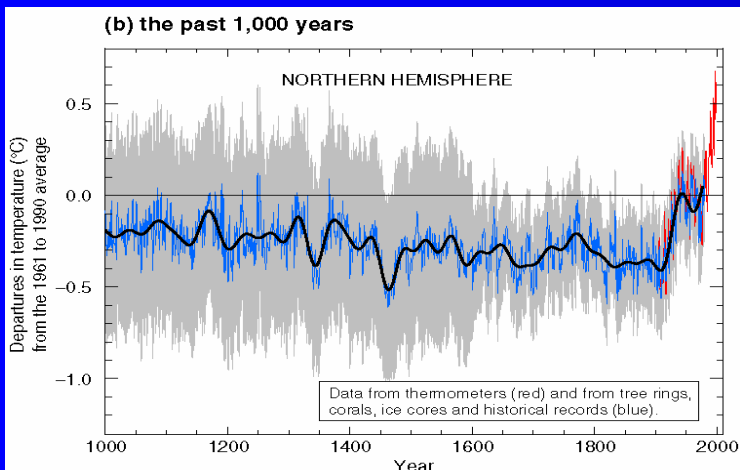
F-plyny

↑ zcela nové!

Vývoj klimatu

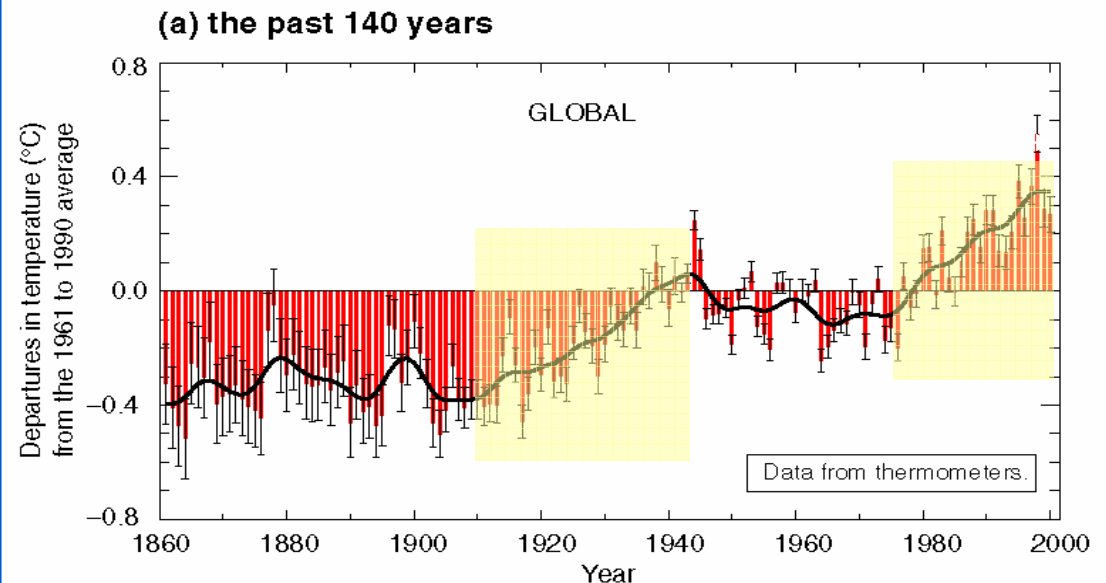

- nárůst teploty nejvyšší za posledních 1000 let
- zesílení v posledních 2-3 desetiletích
- poslední dekáda nejteplejší

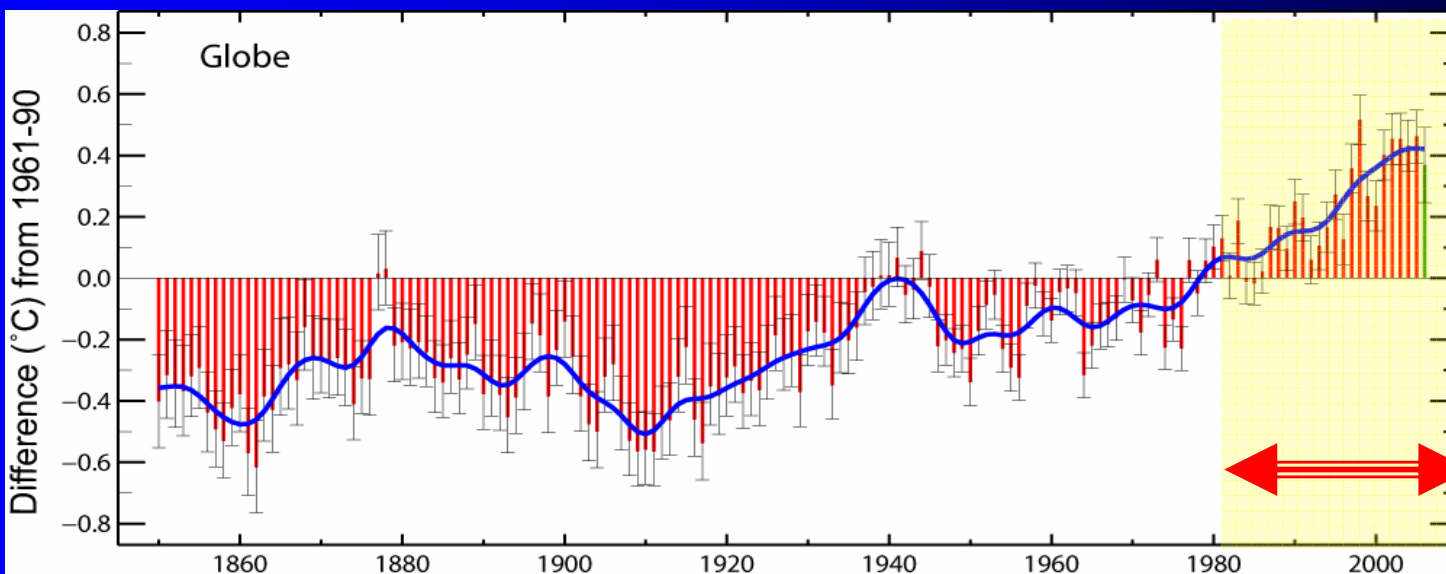
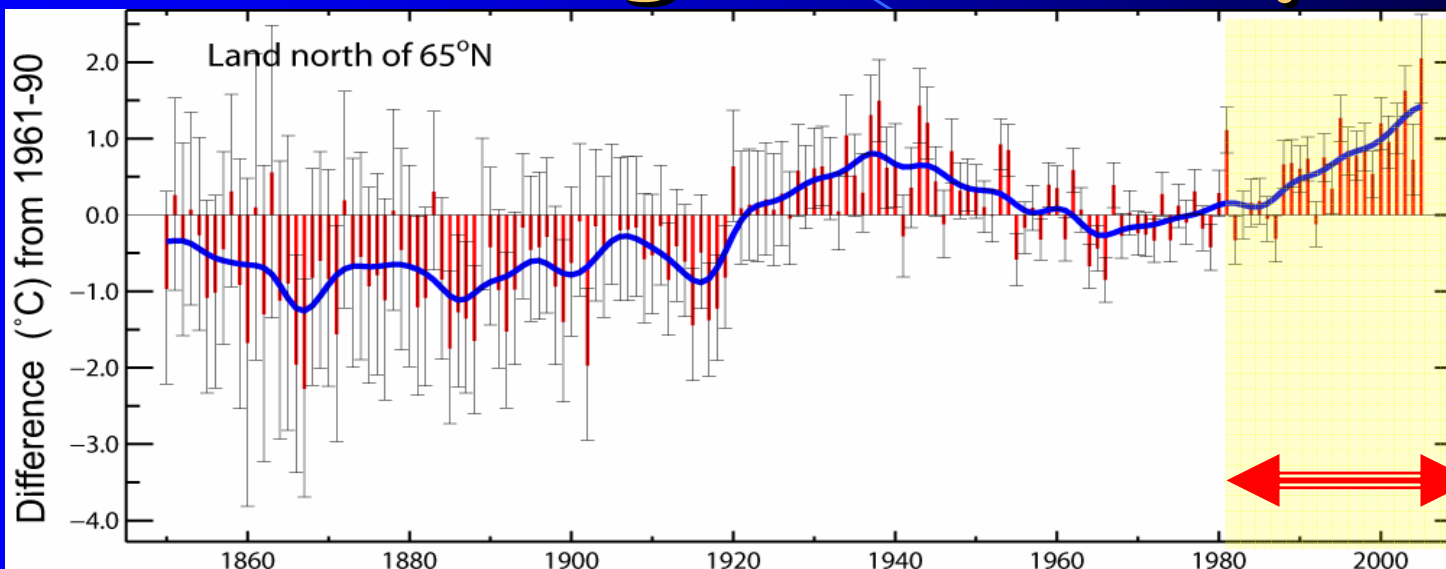

11 z posledních 12 let = nejteplejší
(1998, 2005, 2003, 2002, 2004, 2006, 2001, atd.)

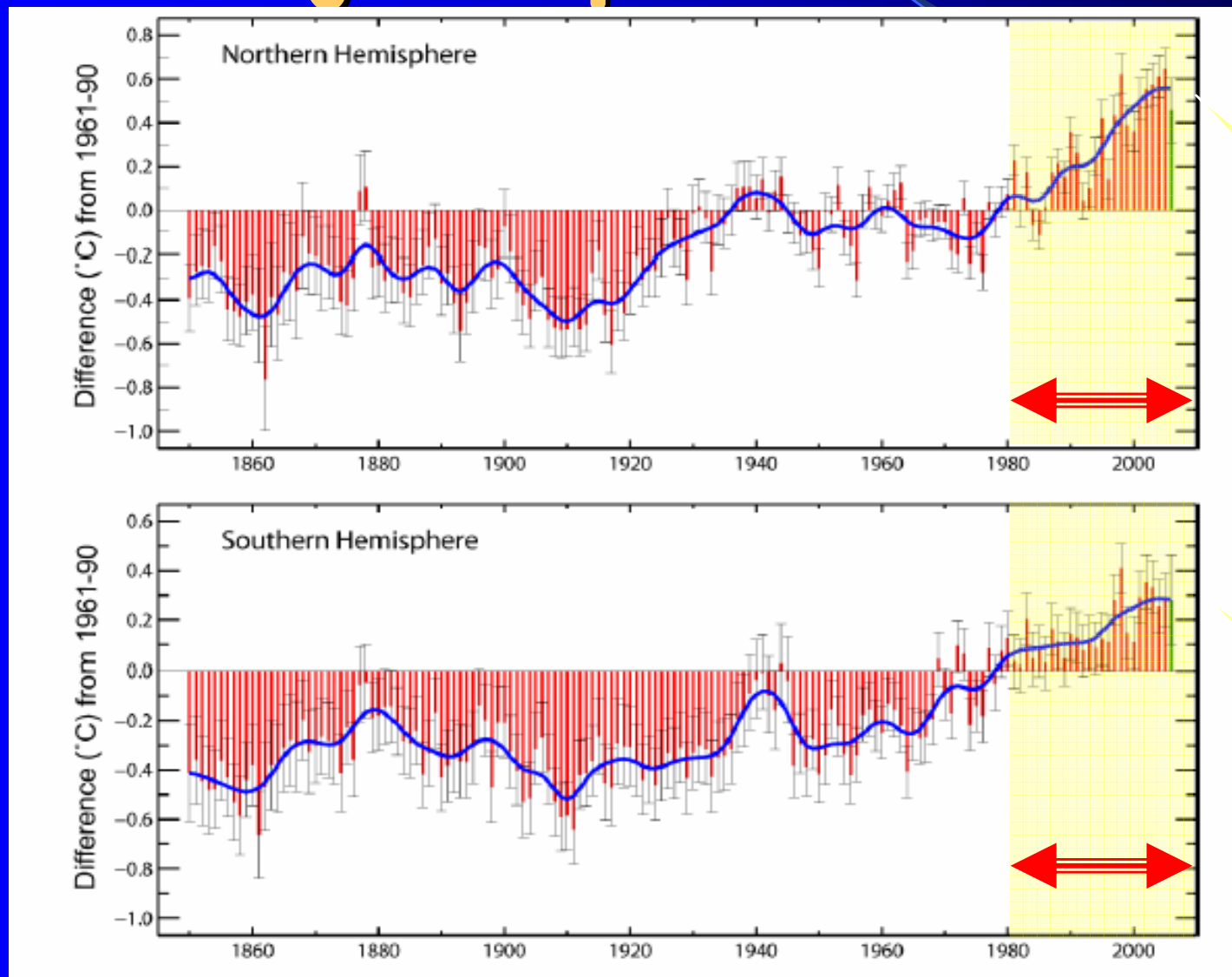
Variations of the Earth's surface temperature for:

Arktická a globální teplota

Teplota severní a jižní polokoule

~ 0,55°

~ 0,28°

Indikátory klimatické změny (2)

(20. století)

- sněhová pokrývka - úbytek ca 10 % (od konce 60.let)
- horské ledovce - úbytek na obou polokoulích o ca 20-30 % (od 80.let)
- arktické ledovce - úbytek o ca 40 %
- mořský arktický led - úbytek rozsahu o 2,7 % /10 let, v létě poklesy větší - 7,4% (od 80.let)
- arktický permafrost - zvýšení teplot až o 3 °C (od 80.let)
- sezónně zmrzlá půda = snížení max. plochy na severní polokouli o 7 %, na jaře o 15 % (20. století)

Indikátory klimatické změny (2)

(20. století)

- hladiny oceánů - nárůst o 17 cm (1,8 mm/rok od počátku 60.let)
- srážky a výpar = změny nad oceány (snížení slanosti ve středních a vyšších, zvýšení v nízkých z.š.)
- „extrémy“
  - zesílení západních větrů ve stř. z.š. na obou polokoulích
  - zvýšení četnosti silných srážek
  - změny v extrémních teplotách (méně studených dnů, studených nocí a mrazů, více horkých dnů, nocí a horkých vln)

Odhad budoucího vývoje (1)

➤ emisní scénáře SRES

- do r. 2030 nezávisí na volbě scénáře
- příští dvě desetiletí $\Rightarrow \Delta T \approx 0,2 \text{ } ^\circ\text{C} / 10 \text{ let}$
- stabilizace koncentrací (2000) $\Delta T \approx 0,1 \text{ } ^\circ\text{C} / 10 \text{ let}$

➤ nárůst teploty

- vyšší než dosud, větší prostorové rozdíly
- vyšší oteplení nad pevninou a ve vyšších z.š. N polokoule
- nižší oteplení nad jižními oceány a N Atlantikem

➤ nárůsty hladin

scénář	nárůst teploty ($^\circ\text{C}$)		zvýšení hladiny moří (m)
	<i>nejlepší odhad</i>	<i>rozsah</i>	<i>modelový rozsah</i>
stabilizace (2000)	0,6	0,3 - 0,9	není k dispozici
B1	1,8	1,1 - 2,9	0,18 - 0,38
A1T	2,4	1,4 - 3,8	0,20 - 0,45
B2	2,4	1,4 - 3,8	0,20 - 0,43
A1B	2,8	1,7 - 4,4	0,21 - 0,48
A2	3,4	2,0 - 5,4	0,23 - 0,51
A1FI	4,0	2,4 - 6,4	0,26 - 0,59

konec 21.
století

Vývojové emisní scénáře

A1	rychlý růst ekonomiky, populace a vývoj nových technologií
<i>A1FI</i>	<i>intenzivní využívání fosilních paliv</i>
<i>A1T</i>	<i>bez fosilních paliv</i>
<i>A1B</i>	<i>vyvážené využívání všech zdrojů energie</i>
A2	heterogenní svět, silný populační nárůst, přetrvávající regionální ekonomické rozdíly
B1	postupující globalizace, rychlý rozvoj informačních technologií, služeb, zavádění nových technologií
B2	důraz na udržitelný rozvoj, podpora regionálních ekonomik, různorodost technologických změn

Odhad budoucího vývoje (2)

- snižování výšky i rozsahu sněhové pokrývky
- tání permafrostu
- ubývání pevninských, arktických a částečně i antarktických ledovců
- extrémně vysoké teploty
- silné a přívalové srážky
- pokles výskytu tropických cyklón
- změny srážkového režimu (vyšší zeměpisné šířky nárůst, subtropické oblasti nad pevninami pokles)

Dopady změny klimatu

Dopady na

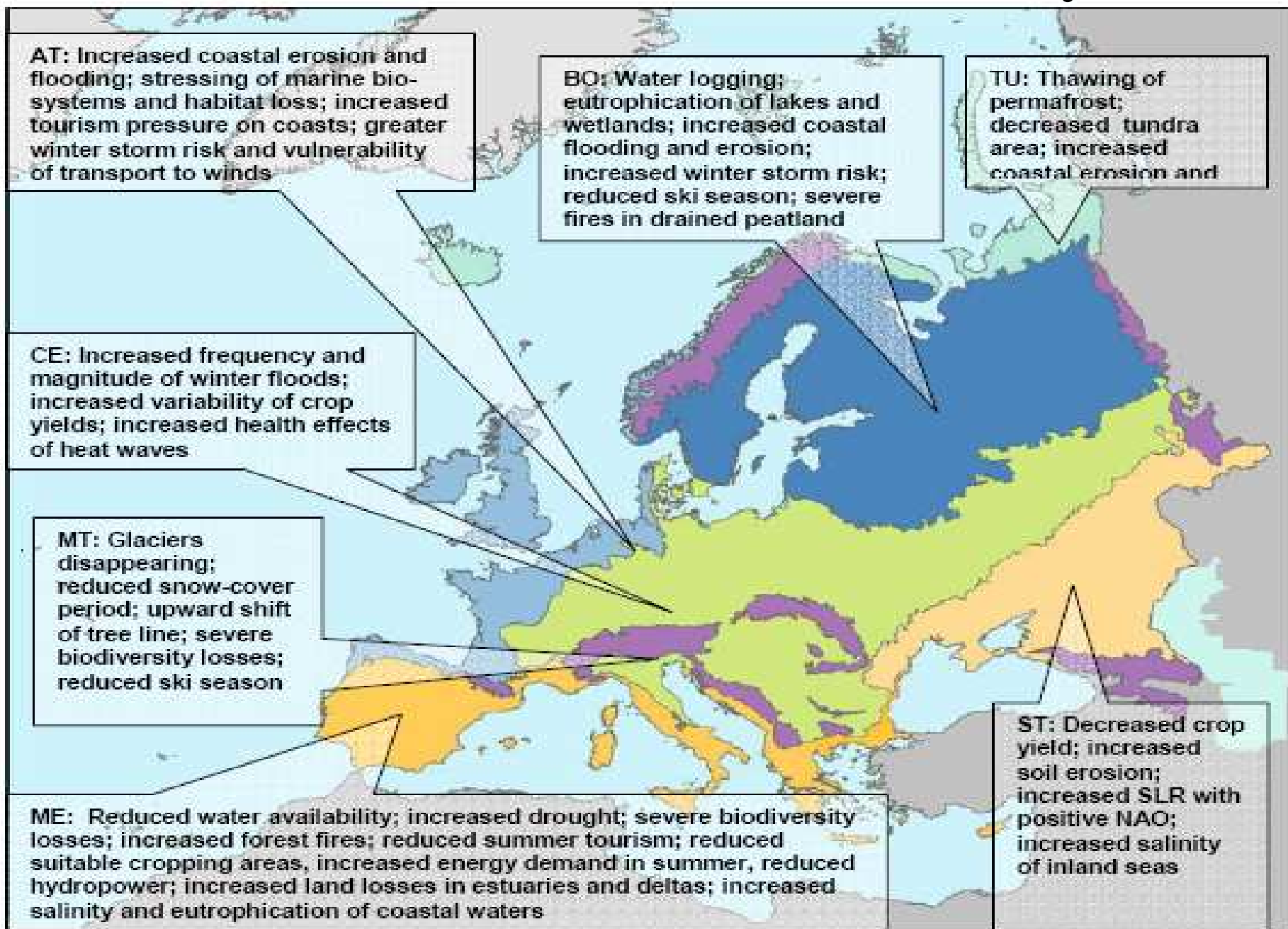
- ✓ vodní hospodářství
- ✓ zemědělství a lesnictví
- ✓ lidské zdraví
- ✓ biodiversitu a produktivitu ekologických systémů
- ✓ energetiku
- ✓ turistiku
- ✓ malé ostrovní státy, příbřežní zóny
- ✓ ekonomickou a ekologickou migraci obyvatelstva
- ✓ trhy
- ✓ .....

- negativní (i pozitivní) environmentální a socio-ekonomické změny
- větší a rychlejší změny ⇒ více negativní důsledky
- chudší región ⇒ více negativní důsledky

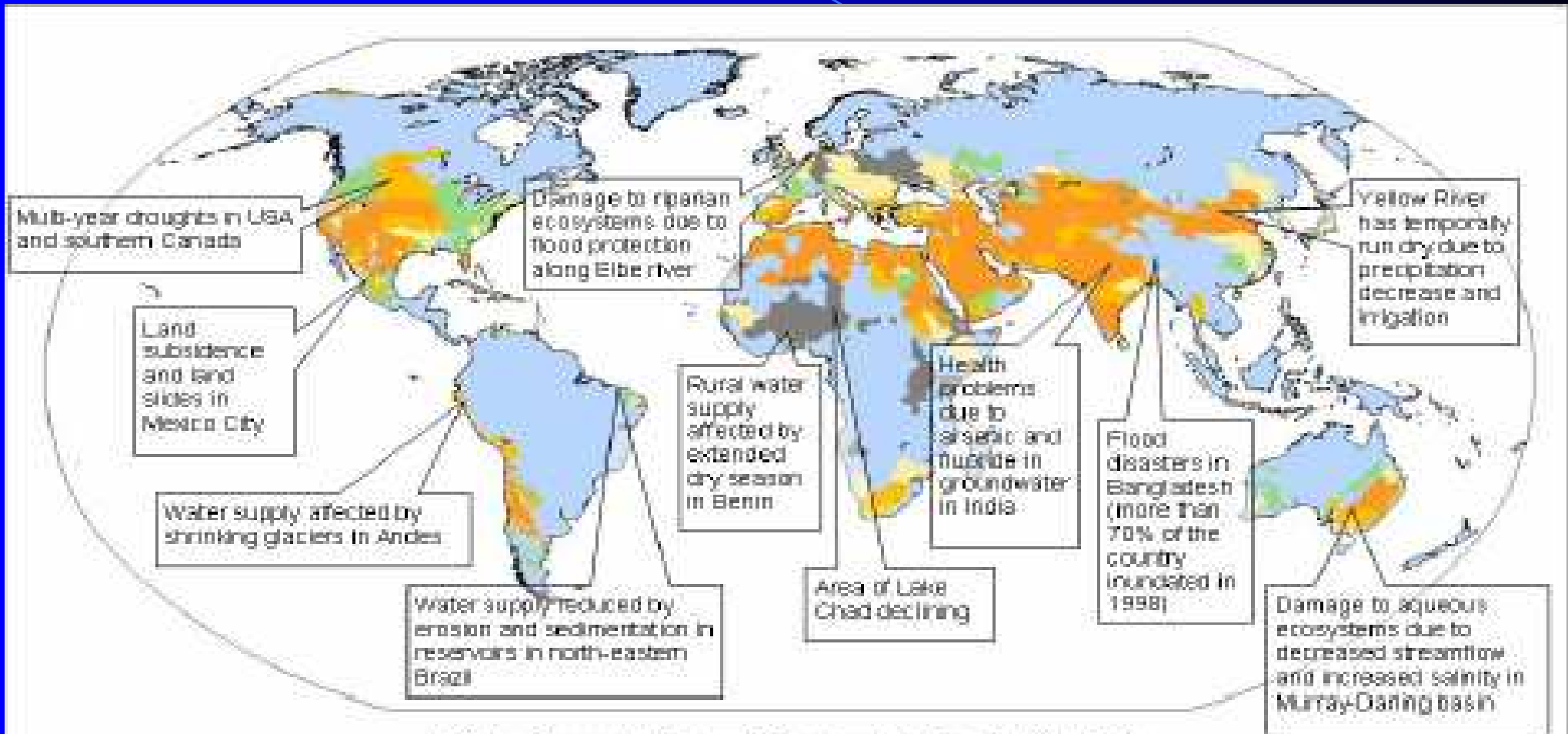
Evropa

- tání horských ledovců (- 1,3 % / rok)
  - 2035 ≈ - 50 %, 2050 ≈ - 75 %, 2100 ≈ - 100 %
- delší vegetační období - problém vláhy
- posun živočišných i rostlinných druhů
- zdravotní rizika (teplotní vlny)
- záplavy, povodně (i časně jarní)
- pobřežní vlny, eroze půdy (Atlantik)
- turistika (zimní, letní)
- změny lesní produktivity (střed, jih - pokles, sever - nárůst)
- změny srážkového režimu (léto - silné, intenzivní srážky)
- dopady na energetiku (vodní, chlazení, posun špiček)
- klíčový prvek = VODA

Klíčová rizika v Evropě

Voda (dnes)

Water Stress Indicator: Withdrawal-to-Availability Ratio

No Stress Low Stress Mid Stress High Stress Very High Stress

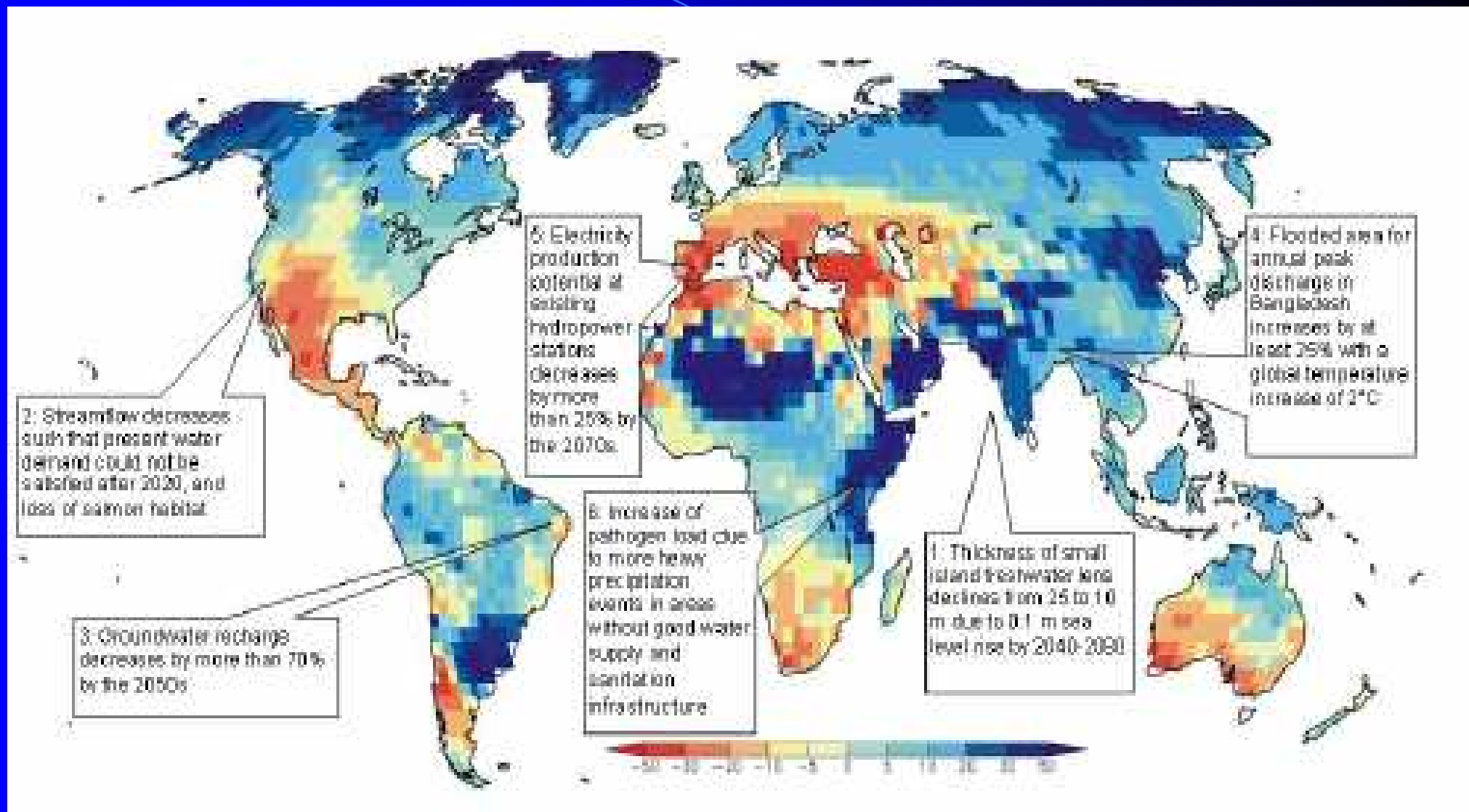
0 0.1 0.2 0.4 0.5

No or low stress and per capita water availability < 1700 m³/yr

Water withdrawal: water used for irrigation, livestock, domestic and industrial purposes (2000)

Water availability: Average annual water availability based on the 30-year period 1961-90

Voda (konec 21. století vs. dnes)

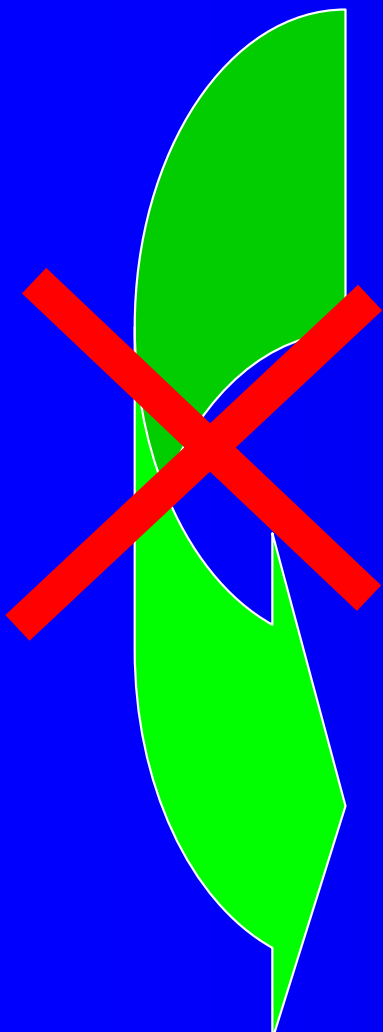
Scénář A1B = velmi rychlý ekonomický nárůst v celém světě, vysoký populační nárůst, rovnoměrný energetický mix

Příčiny změn (IPCC AR4)

„Značná část nárůstu průměrných globálních teplot je *velmi pravděpodobně* (> 90 %) spojena se zvýšenou produkcí skleníkových plynů antropogenního původu.“

Z upřesněné spolehlivosti výroku nelze

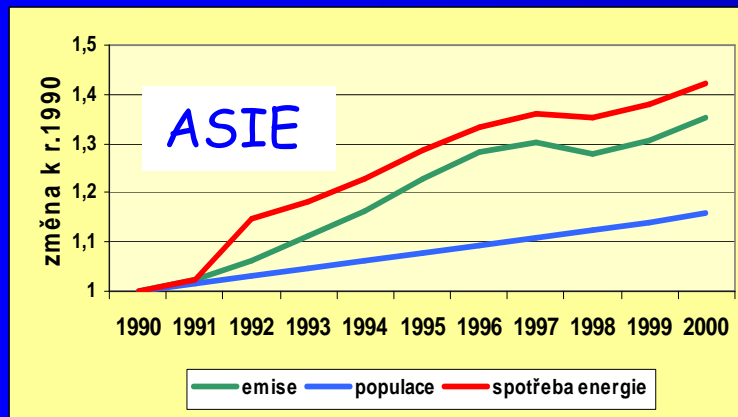
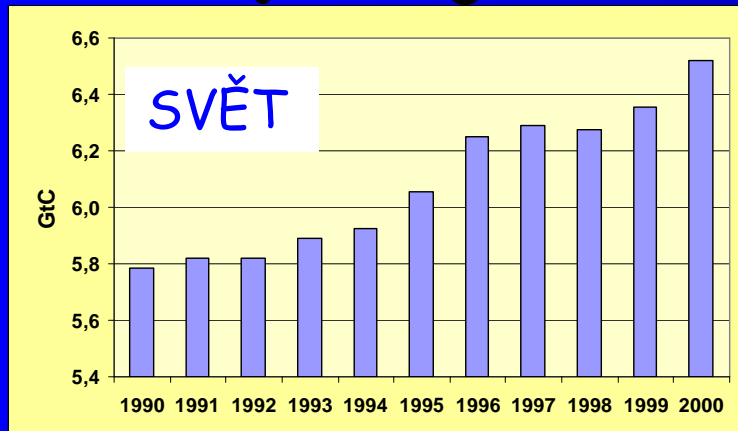
1. dovozovat kvantitativní stanovení podílu člověka na globálním oteplování a následně na klimatické změně
2. zpochybňovat existenci vlivu člověka na globální klima

Jak problém řešit ?

Vývoj světových emisí

Emise rozvojových států

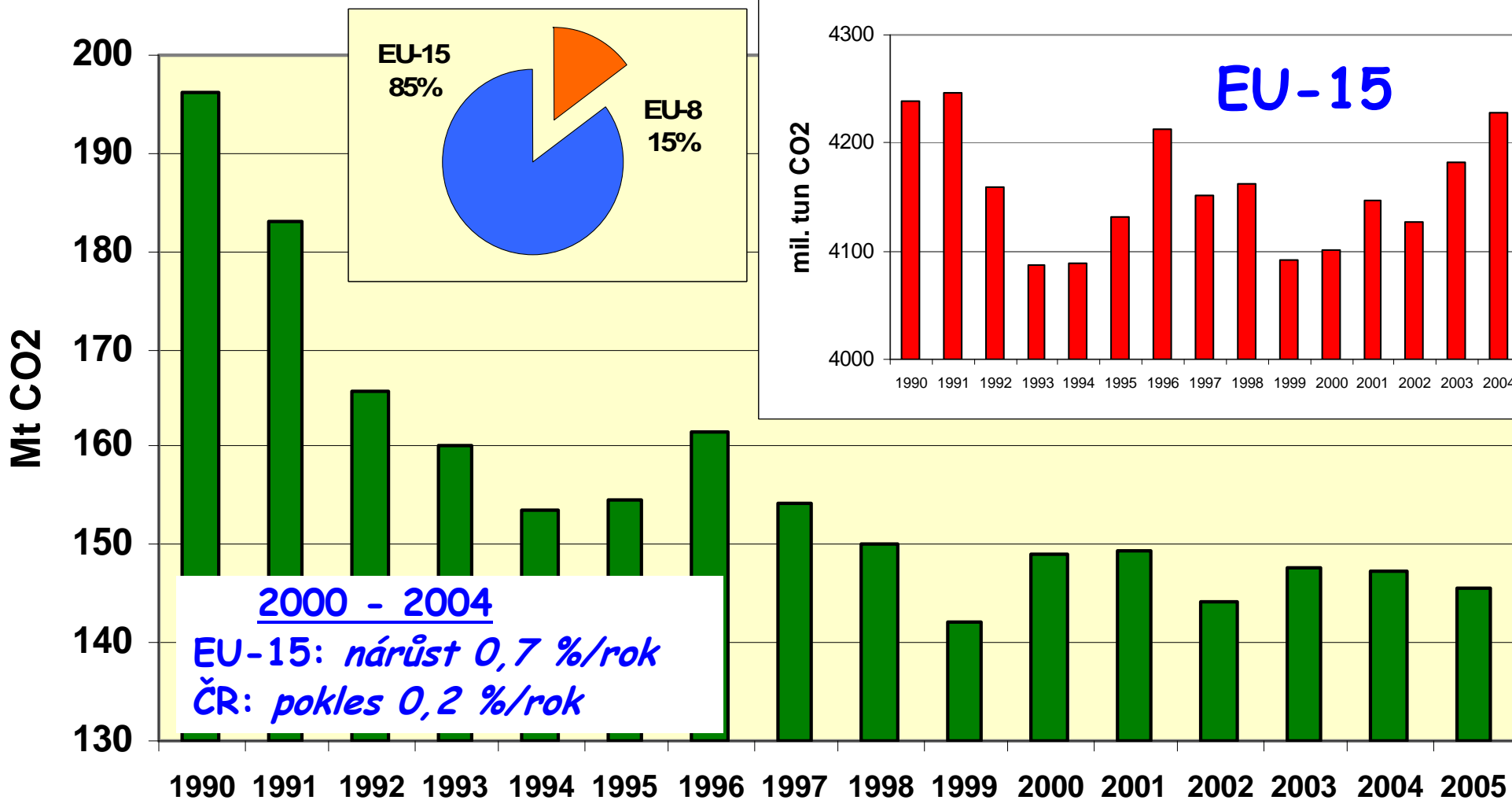
1990 - 30 %
 2000 - 40 %
 2010 - 50 %
 2025 - 75 %

2004 vs. 1990

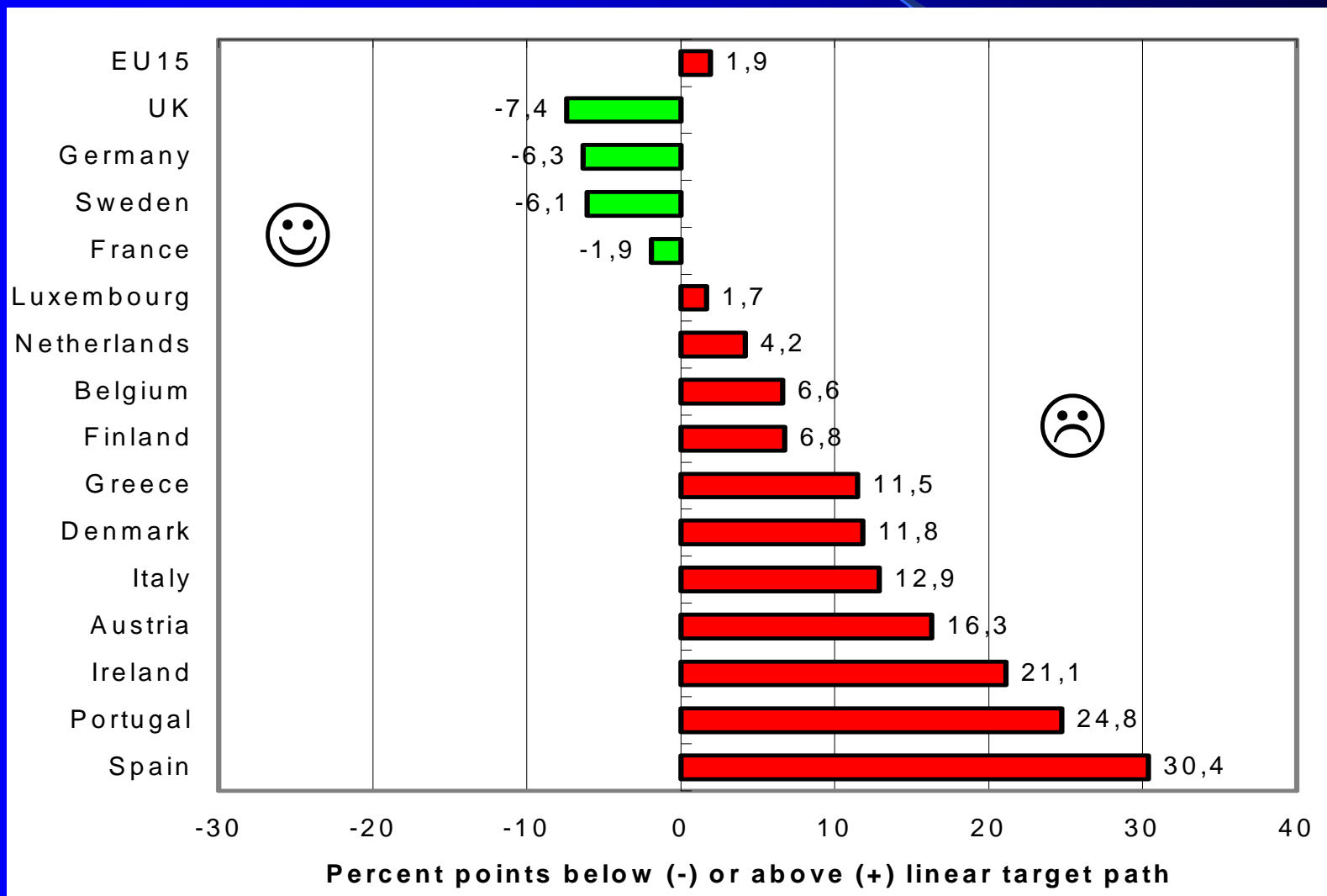
ČR	- 25 %
EU-8	- 28 %
EU-15	- 1 %
Rusko	- 32 %
Ukrajina	-55 %
Austrálie	+ 25 %
USA	+ 16 %
Japonsko	+ 7 %
Kanada	+ 27 %

trend nárůstu světových emisí
 1,3 % / rok

Trend emisí ČR vs. EU-15

Emise EU-15 a Kjótský protokol

Adaptační opatření (1)

soubor možných přizpůsobení přírodního nebo antropogenního systému skutečné nebo (IPCC TAR, 2001) předpokládané změně klimatu a jejím dopadům

- ❖ autonomní (*přirozené adaptace*)
- ❖ plánovaná (*výsledek politického uvažování*)

- ❖ předjímací (*před vznikem rizika*)
- ❖ reaktivní (*po zjištění rizika*)

- ✓ soukromá sféra
- ✓ veřejnost, státní správa

Adaptační opatření (2)

Adaptační kapacita =

potenciál nebo schopnost systému, regionu, nebo společnosti se přizpůsobit existující či předjímané změně (geografická a socio-ekonomická proměnná)

Důvody k zahájení adaptačních opatření

- klimatická změna je realita
- budoucí změny mohou být rychlejší než ukazují současné projekce
- předjímaní opatření bývají efektivnější než opatření reaktivní typu „last-minute“
- téměř okamžité výsledky

Závěry

- Klimatická změna je realitou 21. století
- Obtížné rozlišení přirozených a antropogenních příčin
- Vliv člověka nelze podceňovat (*ani přeceňovat*)
- Antropogenní interference s klimatickým systémem je regionálně nehomogenní (poloha, dopady, adaptační kapacita)
- Integrovaná „*klimatická politika*“ = vyváženost přístupů snižování emisí a adaptací